

ANKARA 30. ASLİYE CEZA MAHKEMESİ

Dosya no: 2022/424 Esas
İddianame no: 2022/15791

**Türkiye Cumhuriyeti
Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı**

- ve -

Veli Saçılık

ARTICLE 19 UZMAN GÖRÜŞÜ

Londra

6 Kasım 2023

Görüş Sunan Kurum Adresi:

ARTICLE 19
The Market Building
72-82 Rosebery Avenue
Londra, EC1R 4RW
Birleşik Krallık

Giriş ve özet

1. Bu uzman görüşü, ifade özgürlüğü hakkını dünya çapında destekleyen ve koruyan bağımsız bir insan hakları kuruluşu olan ARTICLE 19: Global Campaign for Free Expression (ARTICLE 19) tarafından Türk Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (5271 sayılı Kanun) 67/6 maddesi uyarınca hazırlanmıştır. Veli Saçılık'ı (sanık) temsil eden Av. Senem Dođanođlu, Saçılık'a yöneltilen suçlamaların ifade özgürlüğüne ilişkin uluslararası ve Avrupa standartlarına uygunluğu hususunda görüş bildirmemizi talep etmiştir. Halen Ankara Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülmekte olan davada sanığın bu görüşten faydalanacağını anlıyoruz.
2. ARTICLE 19, ifade ve bilgi edinme özgürlüğü (ifade özgürlüğü) konusunda uluslararası ve bölgesel düzeyde ilerici standartların geliştirilmesini ve bu standartların iç hukuk sistemlerinde uygulanmasını savunan uluslararası bir insan hakları kuruluşudur. ARTICLE 19, ifade özgürlüğü hakkı ile ilgili konularda uluslararası ve karşılaştırmalı hukuka ve en iyi uygulamalara dayanan bir dizi standart belirleyici belge ve bilgi notları hazırlamıştır. ARTICLE 19, bu yayınlara ve genel hukuki uzmanlığına dayanarak, yerel ve bölgesel insan hakları davalarına düzenli olarak müdahil olmakta ve ifade özgürlüğünü ilgilendiren mevcut yasaların yanı sıra yasa teklifleri hakkında da görüş bildirmektedir. Dünya çapında pozitif hukuk reformu çabalarını desteklemek amacıyla 1998'den bu yana yürütölen bu analitik çalışma, yerel mevzuatta sıklıkla önemli iyileştirmelere yol açmaktadır. Daha önce de Türkiye Cumhuriyeti yasalarının ve bu yasalar uyarınca yürütölen kovuşturmaların uluslararası ifade özgürlüğü standartlarıyla uyumuna ilişkin şüphelerin olduğu davalarda Türkiye Cumhuriyeti mahkemelerine uzman görüşleri sunduk.
3. Uzman görüşünde Őu hususlara değinilecektir:
 - Davanın uzman görüşünde yapılan analizi ilgilendiren olguları; ¹
 - Özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadına odaklanarak, mevcut davaya uygulanabilecek ifade özgürlüğüne ilişkin uluslararası ve Avrupa standartlarına genel bakış;
 - Bahsedilecek uluslararası ve Avrupa ifade özgürlüğü standartları ışığında mevcut davaya dair değerlendirmemiz
4. ARTICLE 19, sanık Veli Saçılık'ın yargılandığı Türk Ceza Kanunu'nun "Hakaret" başlıklı 125. maddesinin uluslararası ve Avrupa ifade özgürlüğü standartları ile uyumlu olmadığı sonucuna varmıştır. Bu nedenle, bu kanun maddesi yürürlükten kaldırılmalı ve sanığa bu kanun maddesi kapsamında herhangi bir suçlama yöneltilmemelidir. Mahkeme, uluslararası ve Avrupa insan hakları hukuku çerçevesinde bu kanun maddesinin yeterli bir yasal dayanak sağladığı düşüncesinde olsa dahi; ARTICLE 19, bu kanun maddesinin uygulanmasının Veli Saçılık'ın ifade özgürlüğünün ihlali olduğu ve dolayısıyla suçlamaların derhal düşürölmesi gerektiği görüşündedir.

¹ Bahsedilen olgular ARTICLE 19 tarafından sanık avukatınca verilen bilgiler, iddianame, ve duruşma tutanaklarının resmi olmayan çevirileri üzerinden değerlendirilmiştir.

Davanın olguları

5. Sanık Veli Saçılık bir sosyolog, aktivist ve yazardır. Veli Saçılık hakkında, sosyal medyadaki hareketleri -12 ve 15 Haziran 2020 tarihlerinde (o dönemde Twitter olarak bilinen) X'te yaptığı iki paylaşım- gerekçe gösterilerek Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesi hükümleri uyarınca 14 Nisan 2022 tarihinde iddianame hazırlanmıştır.
 - 12 Haziran 2020 tarihli ilk sosyal medya paylaşımı, eski İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun halen tutuklu bulunan Selahattin Demirtaş'ın (HDP eski eş-başkanı) yazdığı "Devran" isimi tiyatro oyunu hakkında "Elinizdeki kanı tiyatro oyunuyla temizleyemezsiniz" dediğini bildiren bir haber içeriğini alıntılanmaktadır. Sanık bu haber içeriğine karşılık "Kanla duş alma fantezisi, IŞİD canlı bombalarını saniye saniye takip edip engellemek, Berkin'i öldürüp anasını yuhalatmak, barış ortamında oylarımız düşüyor diyerek halkın temsilcilerini [milletvekillerini] tutuklamak, 'iki Mehmet öldü diye meclis mi açacağız?' demek... Yani sizde çok 'iş' var." yazmıştır.
 - 15 Haziran tarihli ikinci sosyal medya paylaşımı ise "Devran" adlı tiyatro oyununun izlenmesine müsaade etmeyeceğini söyleyen Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) Genel Başkanı Devlet Bahçeli'ye cevabendir. Sanık, "Bahçeli böğürür, Devran yürür" şeklinde bir paylaşım yapmıştır.
6. Cumhuriyet Başsavcısı, sanığın bu sosyal medya paylaşımları ile Süleyman Soylu ve Devlet Bahçeli'ye karşı hakaret suçunu işlediğini iddia etmektedir. Sanık savunmasında, ilk paylaşımında sadece siyasi söyleme ve siyasi yorumlara karşı genel eleştiri dile getirdiğini ve Süleyman Soylu'ya hakaret etme niyetinin olmadığını ifade etmektedir. İkinci paylaşımında Devlet Bahçeli'nin oldukça agresif şekilde bağırması da içeren siyasi diyalog tarzını eleştirdiğini ifade eden sanık, "böğürmek" kelimesini kullanarak Devlet Bahçeli'yi herhangi bir hayvana benzetmediğini söylemektedir. Dolayısıyla, her iki sosyal medya paylaşımı da kamuya mal olmuş kişilere yönelik meşru eleştiri sınırları içinde kalmaktadır.

İfade özgürlüğüne ilişkin uygulanabilir uluslararası ve bölgesel standartlar

7. Türkiye, sırasıyla 19. ve 10. maddeleri ile ifade özgürlüğü hakkını güvence altına alan Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (MSHUS) ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS) taraftır ve her iki sözleşmeyi de onaylamıştır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 90. maddesi uyarınca, bu hükümler Türk hukukunun bir parçasıdır ve Türkiye'deki mahkemelerin bu davayı karara bağlarken bu hükümleri göz önünde bulundurmaları gerekmektedir.
8. İfade özgürlüğü, belirli durumlarda devlet tarafından meşru bir şekilde kısıtlanabilir; fakat üç aşamalı test olarak adlandırılan teste göre her türlü kısıtlama:
 - **Kanunla öngörülmalıdır:** Bu, her kısıtlamanın, kamuya açık ve erişilebilir olan ve vatandaşların davranışlarını buna göre düzenlemelerini sağlamak için açık ve kesin şekilde ifade edilmiş kanuni bir dayanağı olması gerektiği anlamına gelir.² Bu

² AİHM, *The Sunday Times v Birleşik Krallık*, [Başvuru No. 6538/74](#), 26 Nisan 1979, para. 49.

bağlamda, AİHM, bir kuralın ancak kamu makamlarının keyfi müdahalelerine ve kuralın getirdiği kısıtlamanın tarafların zararına olacak şekilde geniş kapsamlı uygulanmasına karşı koruma sağlaması halinde öngörülebilir olduğunun altını çizmiştir.³

- AİHS madde 10 (2) ve MSHUS madde 19 (3)'te sayılan **meşru amaçlardan birini gütmelidir**. Başkalarının haklarının ve itibarlarının korunması da bu meşru amaçlar arasındadır.
- **Demokratik bir toplumda gerekli ve meşru amaç ile orantılı olmalıdır:** Bu, ilk olarak, önerilen sınırlamanın “acil bir sosyal ihtiyacı” karşılayıp karşılamadığının;⁴ ve ikinci olarak, amaca ulaşmak için asgari düzeyde kısıtlayıcı olup olmadığının değerlendirilmesini gerektirir. Bir sınırlamanın meşru amaç ile orantılılığının değerlendirilmesi, davanın kendine özgü olgularının dikkatle ele alınmasını gerektirir. İfade özgürlüğüne getirilen her türlü kısıtlamayı gerekçelendirmenin devletin yükümlülüğü olduğu, bu değerlendirmede her zaman başlangıç noktası olarak alınmalıdır.⁵

Uluslararası ve bölgesel ifade özgürlüğü standartları ve hakaret

9. ARTICLE 19, MSHUS'un 19. maddesinin 3. paragrafı ve AİHS'in 10. maddesinin 2. paragrafı uyarınca, başkalarının itibarlarının ve haklarının korunmasının ifade özgürlüğü hakkının kısıtlanması için meşru bir amaç teşkil ettiğini dikkate almaktadır; ancak geniş kapsamlı olacak şekilde düzenlenmiş hakaret yasaları, ifade özgürlüğüne kabul edilemeyecek genişlikte kısıtlamalar getirmektedir. Amacı gerçekten **itibar**ı (toplumun diğer üyelerinin kişiye atfettiği saygınlık) korumak olan yasalar ile kişinin sosyal konumunun zedelenip zedelenmediğine bakılmaksızın **duygularına** zarar gelmesini önlemeyi amaçlayan yasalar arasındaki fark açıkça görülebilir. Hakaret yasaları, genellikle ikincisini (itibardan ziyade duyguları) korur ve eleştiriyi önlemek de dahil olmak üzere iktidar sahiplerinin ihtiyaçlarına uyacak şekilde esnek biçimde yorumlanabilir.
10. İkinci olarak ARTICLE 19, uluslararası ve bölgesel insan hakları otoritelerinin, kişilerin itibarlarına yönelik korumanın tazminat hukuku ile sağlanması gerektiğini sıklıkla kaydettiklerine dikkat çekmektedir. Kişilerin itibarlarını ceza hukuku aracılığıyla koruyan hükümler yürürlükten kaldırılmalıdır. Bilhassa:
 - MSHUS'un uygulanmasını denetlemekten sorumlu organ olan BM İnsan Hakları Komitesi, hakaret suçuna karşılık hapis cezası öngörülmesine ilişkin endişelerini dile getirmiştir.⁶ Komite, 34 numaralı Genel Yorumu'nda devletleri hakareti suç olmaktan çıkarmayı değerlendirmeye çağırılmış ve hapis cezasının hiçbir zaman hakaret suçuna uygun bir ceza olmadığını belirtmiştir.⁷

³ Bkz. diğerlerine ilaveten, AİHM, *Centro Europa 7 S.R.L. ve Di Stefano/İtalya*, [Başvuru No. 38433/09](#), 7 Haziran 2012, para 143.

⁴ AİHM, *The Observer & Guardian v Birleşik Krallık*, [Başvuru No. 13585/88](#), 26 Kasım 1991, para 59.

⁵ AİHM, *Lingens v Avusturya*, [Başvuru No. 9815/82](#), 8 Temmuz 1986, para 41.

⁶ Örneğin, İzlanda ve Ürdün (1994), Tunus ve Fas (1995), Mauritius (1996), Irak (1997), Zimbabve (1998), Kamerun, Meksika, Fas, Norveç ve Romanya (1999), Kırgızistan (2000), Azerbaycan, Guatemala ve Hırvatistan (2001) ve Slovakya (2003) ile ilgili olarak.

⁷ İnsan Hakları Komitesi, [Genel Yorum No. 34](#), CCPR/C/GC/34, para 47.

- BM Düşünce ve İfade Özgürlüğü Özel Raportörü, devletlere, hakareti suç olarak düzenleyen hükümleri yürürlükten kaldırma ve hakareti tazminat hukuku çerçevesinde düzenlemek ile yetinme çağrısında bulunmuştur.⁸ Raportör, 1999 yılından bu yana, diğer bölgesel ifade özgürlüğü yetkilileriyle birlikte yaptıkları ortak deklarasyonlarda devletlere hakareti suç olarak düzenleyen hükümleri yürürlükten kaldırma çağrısı yapmaktadır.⁹
- AİHM, hakaretin suç olarak düzenlenmesinin sorunlu olduğunu kabul etmiştir. Mahkeme, hakaret suçuna karşılık hapis cezasına hükmedilmemesi ve ifade özgürlüğü hakkının herhangi bir şekilde askıya alınmaması ya da kısıtlanmaması gerektiğine karar vermiştir. AİHM tutarlı bir şekilde, hakaret suçuna karşılık verilecek her türlü hapis cezasının, sorumluluk tespitinin haklı olup olmadığına bakılmaksızın, AİHS'in 10. maddesi kapsamında ifade özgürlüğü hakkının ihlali anlamına geleceğine hükmetmiştir.¹⁰ Dahası, hakaret suçunun tatbiki halinde, suçun ispatı için aranan standartlar tam olarak (başka bir deyişle, şüpheye mahal bırakmayacak şekilde) karşılanmalıdır.

11. ARTICLE 19, Arjantin, Meksika, Gürcistan, Gana, Birleşik Krallık, İrlanda, Maldivler, Sri Lanka, Togo ve son olarak Burkina-Faso,¹¹ Güney Afrika¹² ve Zimbabve dahil olmak üzere giderek artan sayıda devletin hakareti suç olmaktan çıkardığına, veya suç olmaktan çıkarma yönünde bir eğilimle bu hükümlerin kullanımını önemli ölçüde azalttığına dikkat çekmektedir.¹³ Hakareti suç olarak düzenleyen hükümlerin başarılı bir şekilde sayıları giderek artan birçok ülkede yürürlükten kaldırılmasının gösterdiği üzere, kişilerin itibarının korunması için ceza hukukuna başvurulmasına gerek bulunmamaktadır.

12. Bu nedenle, ceza hukuku kapsamında ifade özgürlüğüne getirilen kısıtlamaların değerlendirilmesine, hakareti suç olarak düzenleyen hükümlerin mevzuattaki mevcudiyetinin başlı başına meşru olmadığı ön kabulünden başlanmalıdır. Hakaret suçuna karşılık hükmedilen tüm cezai yaptırımlar orantısız cezalandırma teşkil etmektedir, ve hakareti suç olarak düzenleyen hükümler feshedilmelidir.

'Hakaret' için öngörülen cezai yaptırımların orantılılığı

13. ARTICLE 19, cezai sorumluluğun ilke olarak ifade özgürlüğüne yönelik meşru bir kısıtlama oluşturabileceği durumlarda dahi cezai yaptırımların, gereklilik ve orantılılık testi kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu değerlendirme, aşağıdaki durumlarda özel önem taşımaktadır:

- Uyuşmazlığa konu olan beyanın bir görüşün ifadesi olması halinde: Hem bölgesel hem

⁸ Bkz. Düşünce ve ifade özgürlüğü hakkının geliştirilmesi ve korunması, BM Belgesi E/CN.4/2000/63, 18 Ocak 2000, para. 52 ve Düşünce ve ifade özgürlüğü hakkının geliştirilmesi ve korunması, BM Belgesi E/CN.4/2001/64, 26 Ocak 2001.

⁹ Özellikle bakınız [Ortak Deklarasyon](#) 10 Aralık 2002: "Cezai hakaret, ifade özgürlüğü üzerinde haklı bir kısıtlama değildir; tüm cezai hakaret yasaları kaldırılmalı ve gerektiğinde uygun medeni hakaret kanunları ile değiştirilmelidir."

¹⁰ Bkz. örneğin AİHM, *Belpietro / İtalya*, Başvuru No. 43612/10, 24 Eylül 2013.

¹¹ 2015 Basın Kanunu, Burkina Faso'da iftira veya yalan haber yaymanın yaptırımı olarak hapis cezasını kaldırmıştır; bakınız BBC, Burkina: The New Criminal Code, 5 Eylül 2015.

¹² Eylül 2015'te ANC, yasama faaliyetinin takip etmesini gerektirecek şekilde cezai hakarete karşı bir duruş sergilemiştir; bkz D. Milo, *The Case Against Criminal Defamation*, 29 Eylül 2015.

¹³ Zimbabve Anayasa Mahkemesi, *Madanhire and Another v The Attorney General*, Karar No. CCZ 2/14.

ulusal mahkemeler sıklıkla görüş beyanları ve olgu beyanları arasında ayırım yapmakta ve ilkinde daha fazla serbestlik tanımaktadır. Doğru veya yanlış olduğu kanıtlanamayan, veya bir olguyu ifade edip etmediği makul bir şekilde yorumlanamayan (örneğin retorik, hiciv veya şaka olduğu için) bir görüş beyanından dolayı kimse hukuken sorumlu tutulmamalıdır.¹⁴ Görüşler, doğaları gereği öznel ve görüşlerin ifade edilmesinin uygun olup olmadığına mahkemeler karar vermemelidir. Bununla birlikte, hiç kimse bir fikir beyanının veya değer yargısının doğruluğunu kanıtlamak zorunda bırakılmamalıdır.¹⁵ Bu tür ifadeler, en azından daha geniş bir korumadan faydalanmalıdır. Son olarak, mahkemeler “görüş” kavramını oldukça özgürlükçü bir şekilde yorumlamış ve sadece sanığın ifade edilen görüşleri gerçekten taşımadığının açık olduğu durumlarda söz konusu ifadelerin görüş olduğuna yönelik savunmaların reddedilmesine izin vermiştir.¹⁶

- Uyuşmazlığa konu olan beyanın kurumsal bir süreçle, dolayısıyla **kamuyu ilgilendiren bir konuyla alakalı** olması halinde: Kamuyu ilgilendiren tartışmalar söz konusu olduğunda sert söz ve eleştiriler tolere edilmeli, hatta beklenmelidir.¹⁷ Dünyanın dört bir yanında uluslararası ve ulusal mahkemeler, kamuyu ilgilendiren konulardaki ifadeleri koruma konusunda özenli davranmaktadır. Her ne kadar söz konusu koruma beyanın sahibine sağlansa da, kamusal öneme sahip konularda kamusal tartışmalara önemli ölçüde serbestlik tanınmasının nedeni, kamunun *bu tür bilgileri edinme hakkına sahip olmasıdır*.¹⁸
- Uyuşmazlığa konu olan beyanın siyasetçileri ve kamuya mal olmuş kişileri hedef alması halinde: Uluslararası ve bölgesel mahkemeler, **kamu görevlilerinin**, özellikle de devlet liderlerinin, bakanların, siyasi parti liderlerinin ve siyasetçilerin sıradan vatandaşlardan **daha yüksek bir denetim ve eleştiri seviyesine** tahammül etmeleri gerektiğini yinelemiştir. BM İnsan Hakları Komitesi, 34 No.lu Genel Yorumu’nda şu gözlemlerde bulunmuştur: “Siyasi alanda kamuya mal olmuş kişiler ve kamu kurumları ile ilgili kamusal tartışma koşullarında, Sözleşme'nin ket vurulmamış ifadeye verdiği değer özellikle yüksektir. Her ne kadar kamuya mal olmuş kişiler de Sözleşme hükümlerinden yararlansalar da, ifade biçimlerinin kamuya mal olmuş bir kişiye hakaret olarak değerlendirilmesi, ceza verilmesini meşru kılmak için yeterli değildir.”¹⁹ AİHM de bu standartlara uyararak, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının bir siyasetçi için alelade bir kişiye göre daha geniş olduğunu, çünkü “siyasetçinin kendisini her sözünün ve eyleminin hem gazeteciler hem de kamuoyu tarafından yakından denetlenmesine kaçınılmaz olarak ve bilerek maruz bırakması nedeniyle buna daha fazla hoşgörü göstermesi gerektiğini” belirtmiştir.²⁰

¹⁴ ARTICLE 19, *Defining Defamation* [Hakaretin Tanımlanması], a.g.e., 10. İlke

¹⁵ İnsan Hakları Konseyi, Düşünce ve ifade özgürlüğünün geliştirilmesi ve korunması Özel Raportörü Ambeyi Ligabo'nun İnsan Hakları Konseyi'ne sunduğu rapor, 28 Şubat 2008 A/HRC/7/14, para 85. Özel Raportör, MSHUS Madde 19(3)'te müsaade edilen sınırlamaların, “eleştirel görüşlerin, tartışmalı fikirlerin veya siyasi olarak yanlış ifadelerin dile getirilmesini bastırma amacı taşımadığını” belirtmiştir.

¹⁶ Bkz. örneğin AİHM, *Sokolowski v. Polonya*, Başvuru No. 75955/01, 29 Mart 2005, para 48.

¹⁷ Bkz. örneğin Özel Raportör, Düşünce ve ifade özgürlüğü hakkının geliştirilmesi ve korunması, 18 Ocak 2000, E/CN.4/2000/63, para 52.

¹⁸ Bkz. örneğin, AİHM, *Dichand ve Diğerleri v. Avusturya*, Başvuru No. 29271/95, 26 Şubat 2002, para 39; *Steel ve Morris/Birleşik Krallık*, Başvuru No. 68416/01, 2005, para 88.

¹⁹ Genel Yorum No. 34, a.g.m., para 38.

²⁰ AİHM, *Lingens v Avusturya*, [Başvuru No. 9815/82](#), 8 Temmuz 1986, para 42; *Incal/Türkiye*, [Başvuru No. 22678/93](#), para. 54;

14. ARTICLE 19, mahkemeyi, mevcut davada bu standartları uygulamaya davet etmektedir.

İlgili uluslararası insan hakları standartlarının mevcut davaya uygulanması

15. Türkiye'nin uluslararası ifade özgürlüğü standartları kapsamındaki yükümlülükleri çerçevesinde, sanığın ifade özgürlüğüne getirilen kısıtlamanın yasallık, gereklilik ve orantılılık (üç aşamalı test) koşullarını yerine getirmesi gerekmektedir. ARTICLE 19, ifade özgürlüğünün kısıtlanmasına ilişkin üç aşamalı testin gereklilikleri kapsamında mevcut davada aşağıdaki hususları öne sürmektedir.

Kısıtlamalar, kanunilik şartını karşılamamaktadır

16. Sanığın yargılandığı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin 1. fıkrası, “Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi”yi cezalandırmaktadır. Bu hüküm, öngörülebilirliği sağlayacak kesinlikte ifade edilmiş bir hüküm olmadığından kanunilik ilkesinin gereklerini yerine getirmemektedir. Suçu oluşturan fiil çok muğlak ve geniş bir şekilde tanımlanmıştır. “Onur”, “şeref” ve “saygınlık” terimleri, ifade özgürlüğünün kısıtlanmasını haklı çıkarabilecek belirlilikten yoksundur.

17. ARTICLE 19, Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin 1. fıkrasının ilke olarak tamamen yürürlükten kaldırılması gerektiğini kaydetmektedir.

Kısıtlamalar meşru bir amaç gütmemektedir

18. Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin 1. fıkrası, bir başkasının itibarındansa duygularını korumaya yönelik olduğu söylenebilecek şekilde düzenlenmiştir. Duyguların korunması ifade özgürlüğünün kısıtlanmasını haklı çıkaran meşru amaçlardan biri değildir. ARTICLE 19, uluslararası ve Avrupa insan hakları standartları kapsamında itibarın korunmasının yalnızca kişilerin itibarına fiilen zarar veren ifadeler için geçerli olduğunu yineler. Bu koruma, kişinin duygularının korunmasına yönelik kısıtlamaları kapsamamaktadır.

19. Ayrıca, bir kişinin itibarının korunması, şok eden, rencide eden veya rahatsız eden kelimelerden ve dilden korumayı içermez.²¹ Dahası, AİHM, olgulara dayanmayan beyanlar nedeniyle açılan hakaret davalarının, eleştiriden kaçınmak isteyenler tarafından suistimal edilebileceğine dair uyarıda bulunmuştur.²²

20. Bununla birlikte ARTICLE 19, kamu görevlilerini eleştirirken ve onlar hakkında görüş bildirirken, özellikle kamusal tartışmalar veya kamu yararı söz konusu olduğunda, sert söz ve eleştirilerin beklenebileceğini de belirtmektedir. AİHM, bu durumu birkaç davada kabul etmiştir. Örneğin;

- AİHM, *Lingens v. Avusturya* başvurusunda, eski Naziler tarafından yönetilen bir siyasi parti ile işbirliği yapmayı kabul ettiği için Avusturya Şansölyesini eleştiren bir gazeteciye karşı açılan hakaret davasında verilen kararı bozmuştur. Gazetecinin kullandığı ifadeler arasında [Avusturya Şansölyesi'ne hitaben] “alçak fırsatçı”, “ahlaksız” ve “haysiyetsiz” gibi ifadeler bulunmaktadır.²³

²¹ AİHM, *Handyside v. Birleşik Krallık*, 7 Aralık 1976, Başvuru No. 5493/72, para 49.

²² AİHM, *Unabhängige Initiative Informationsvielfalt v. Avusturya*, [Başvuru No. 28525/95](#), para 46.

²³ *Lingens/Avusturya*, a.g.m., para 21.

- *Renaud/Fransa* başvurusunda, bir inşaat projesine karşı çıkan yerel sakinlerden oluşan bir derneğin başkanı ve derneğin internet sitesinin yöneticisi, kamu görevlilerini ve siyasetçileri eleştirmiştir. AİHM, tartışmanın yerel sakinlerin günlük yaşamı ve barınma olanakları gibi duygusal bir konuyla ilgili olduğu durumlarda, politikacıların eleştirilere karşı özel bir hoşgörü göstermek ve sözlü veya yazılı fevranları kabullenmek zorunda olduklarına hükmetmiştir.²⁴
- Benzer şekilde, *Thorgeirson/İzlanda* başvurusunda bir gazeteci polis memurlarını, “üniformalı yaratıklar” olarak değerlendirmiş, insanların “polislerin ve fedailerin acımasız bir doğallıkla öğrendikleri ve kullandıkları boğma hareketleri sonucunda yeni doğmuş bir çocuğun zihinsel yaşına indirgendiklerini” söylemiş ve polisleri “zorbalık, sahtecilik, hukuka aykırı eylemler, batıl inançlar, düşüncesizlik ve beceriksizlik” ile tenkit edilmiştir. AİHM, polis reformu bağlamında daha geniş bir tartışma içinde yer alması nedeniyle bu ifadelerle izin verileceğine hükmetmiştir.²⁵

21. ARTICLE 19, özellikle sosyal medyada kısa ve gayri resmi ifadelerle eleştiri yapıldığını belirtmektedir. AİHM’in *Tamiz/Birleşik Krallık* başvurusunda vurguladığı üzere;

Kişisel şeref ve itibara yönelik bir saldırı, belirli bir ciddiyet seviyesine ulaşmalı ve özel hayata saygı hakkından yararlanılmasına hanel getirecek şekilde gerçekleştirilmiş olmalıdır... Bu eşik testi önemlidir: Çünkü... gerçek şu ki, milyonlarca İnternet kullanıcısı her gün çevrimiçi yorumlar yapmakta ve bu kullanıcıların birçoğu, kendilerini saldırgan ve hatta onur kırıcı olarak kabul edilebilecek şekillerde ifade etmektedir. Ne var ki, yorumların büyük çoğunluğunun, bir başkasının itibarına önemli bir zarar veremeyecek kadar önemsiz nitelikte olması ve/veya yayınlanma kapsamının çok sınırlı olması muhtemeldir.²⁶

Bu başvuruda, AİHM, başvuranın ifadelerinin “şüphesiz saldırgan olmasına rağmen, büyük ölçüde, birçok internet portalındaki iletişimde yaygın olan - düşük bir üsluba ait olsa da - bir tür “bayağı küfür”den biraz daha fazlası olduğuna” ve ortaya atılan iddiaların “yazıldıkları bağlamda, okuyucular tarafından muhtemelen ciddiye alınmaması gereken varsayımlar olarak anlaşılacağına” kanaat getirmiştir.²⁷

22. Yukarıda belirtilenlere dayanarak, sanığın yargılanmasının ve ifade özgürlüğünün kısıtlanmasının, bu tür kısıtlamalar için aranan “meşru amaç”ı gütmeyi belirtti.

Ceza kovuşturması gerekli ve orantılı olmayacaktır

23. ARTICLE 19 buna şiddetle karşı çıksa da mahkeme, kısıtlamaların kanunilik ölçütünü karşıladığı ve meşru bir amaç güttüğü sonucuna varmış olsa bile, sanığın cezalandırılmasının güdülen amaçla tamamen orantısız olacağı görüşündeyiz. Sanığın Twitter’da ifade ettiği görüşleri nedeniyle cezai yaptırıma tabi tutulması, Türkiye’de ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı bir etki yaratacak ve başkalarını kamu yararını ilgilendiren konulardaki tartışmalara katılmaktan caydıracaktır.

²⁴ AİHM, *Renaud v. Fransa*, Başvuru No. 13290/07, 25 Şubat 2010, para 40.

²⁵ AİHM, *Thorgeirson v. İzlanda*, Başvuru No. 13778/88, 25 Haziran 1992, paragraf 14-15.

²⁶ AİHM, *Tamiz / Birleşik Krallık*, Başvuru No. 3877/14, 19 Eylül 2017, para 80.

²⁷ A.g.m., para 81.

24. Dahası, sanık, biri eski bir bakan olmak üzere siyasetçiler hakkında eleştirel görüşlerini dile getirmiştir. Siyasetçiler, kamuya mal olmuş kişiler olarak, kaçınılmaz bir şekilde ve bilerek kendilerini kamunun denetimine ve eleştirisine açık hale getirdikleri için eleştiriye daha fazla müsamaha göstermelidirler.²⁸ Ayrıca, AİHM, rencide edici söylemin özellikle devam eden bir siyasi tartışma bağlamında önemli hale geldiğini²⁹ ve bir bireyin “bir dereceye kadar abartıya ve hatta provokasyona başvurmasına, başka bir deyişle biraz ölçüsüz ifadeler kullanmasına müsaade edildiği”ni kabul etmiştir.³⁰ AİHM, “siyasi ifade veya kamu yararını ilgilendiren konulardaki tartışmalara yönelik kısıtlamalar için Sözleşme'nin 10 § 2 maddesi bağlamında çok az alan olduğu” sonucuna varmıştır.³¹

Sonuçlar

25. Yukarıdaki değerlendirme ışığında ARTICLE 19, sanığın bu davada yargılanmasının, AİHS'in 10. maddesi ve MSHUS'nin 19. maddesi ile güvence altına alınan ifade özgürlüğü hakkının ihlalini teşkil ettiği görüşündedir. Sanık hakkındaki iddialar Türk Ceza Kanunu'nun uluslararası insan hakları standartlarıncı aranan kanunilik, gereklilik ve orantılılık ölçütlerini karşılamayan bir maddesine dayandığından cezalandırmaya temel oluşturmamalıdır. Sanığın mahkûm edilmesi, ifade özgürlüğünün açıkça orantısız bir şekilde kısıtlanması olacaktır. Sanık hakkındaki suçlamalar tümüyle düşürülmelidir.

JUDr. Barbora Bukovska

Kıdemli Hukuk ve Politika Direktörü

ARTICLE 19

²⁸ AİHM, *Lingens v Avusturya*, [Başvuru No. 9815/82](#), 8 Temmuz 1986, para 42; *Incal/Türkiye*, [Başvuru No. 22678/93](#), para. 54.

²⁹ AİHM, *Brosa v. Almanya*, [Başvuru No. 5709/09](#), para 51.

³⁰ AİHM, *Kuliş v. Polonya*, [Başvuru No. 15601/02](#), para 47.

³¹ AİHM, *Surek v Türkiye* (No.1), [Başvuru No. 26682/95](#), para 61.